

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

І. В. Гончаренко, доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні складові рекреаційного потенціалу Миколаївської області, виявлено фактори негативного впливу на його використання. Серед стратегічних напрямів реалізації рекреаційного потенціалу виділено формування регіональних агротуристичних брендів.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, сільські території, агротуризм, туристи.

Вступ. Попит на послуги рекреаційного характеру, зумовлений історико-культурною зацікавленістю туристів, фізіологічною потребою людини в оздоровленні, лікуванні, відпочинку сприяє розвитку підприємницької діяльності, підвищує пріоритет галузі в економіці регіонів. Можливість задіяти в господарський оборот рекреаційні ресурси, створити нові робочі місця, активізувати інвестиційну діяльність, перейти на новий якісний рівень в рекреаційному обслуговуванні, поліпшити соціально-економічну ситуацію в малих містах та селах, поступово реалізується регіонами України. Успішними у вказаному процесі є Львівська, Одеська, Закарпатська, Івано-Франківська області, проте для більшості регіонів рівень використання існуючих можливостей є недостатнім [2].

Постановка завдання. Постійні зміни бізнес середовища вимагають від підприємців, органів влади, наукових структур пошуку способів та механізмів зміцнення економічних позицій регіону. Складні умови функціонування економіки регіонів та необхідність посилення конкурентних позицій сільських територій зумовлюють необхідність формування бачення напрямів комплексного розвитку рекреаційної галузі. Метою нашого дослідження є виявлення стратегічних напрямів реалізації рекреаційного потенціалу територій Миколаївської області.

Аналіз актуальних досліджень. Вагомі результати у розвитку теорії стратегічного управління зроблено І. Ансоф-

фом, Дж. Коулом, Д. Клїландом, Г. Мінцбергом, М. Портером, Р. Фатхутдиновим, А. Чандлером. Концептуальні основи формування й реалізації стратегій у рекреаційній сфері розглянули у своїх роботах: Ю. Губені, М. Гудзь, В. Кравців, Л. Черчик, Ю. Шабардіна.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічне бачення розвитку рекреаційної галузі регіону, на нашу думку, варто спрямовувати на ефективне використання рекреаційного потенціалу, задоволення потреб споживачів, що тим самим сприятиме розвитку території.

Таблиця

Туристичні потоки Миколаївської області, осіб

Роки	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності області – усього	Із загальної кількості туристів			Кількість екскурсантів
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
2004	61355	11896	2572	46887	23586
2005	53802	8282	3188	42332	20861
2006	48689	4134	5508	39047	18005
2007	58082	6422	6860	44800	21635
2008	54271	5156	7935	41180	19659
2009	33147	3415	6782	22950	10346
2010	36000	4763	7211	24026	11525
2011	27934	3973	8479	15482	2238
2012	20375	4179	9290	6906	326
2013	19003	5108	9362	4533	2263
2014	9148	–	7582	1566	1049

Миколаївська область не має яскраво вираженої рекреаційної орієнтації, туристичні потоки, що фіксуються Головним управлінням статистики у Миколаївській області, спрямовуються переважно за кордон. Починаючи з 2005 року, сформувалася стійка тенденція до скорочення кількості іноземних та внутрішніх туристів, що обслуговуються суб'єктами туристичної діяльності області (табл. [1]). Це свідчить про недостатній

рівень використання існуючих можливостей рекреаційного потенціалу, що здатний задовольняти потреби вітчизняних та іноземних туристів у відпочинку та оздоровленні.

До основних складових природно-рекреаційного потенціалу області належать:

- кліматичні умови, що можуть використовуватися як у оздоровчих цілях (лікування органів дихання, загальне оздоровлення організму тощо), так і для задоволення потреб населення у відпочинку;

- одна з найбільших річок України, яку можна використовувати для активного туризму, Південний Буг. Його довжина дорівнює 800 км. В місці виходу на поверхню південних відрогів Українського кристалічного щита утворилися відомі каньйони не тільки Бугу, а й його приток. Русла Бугу та його приток перетинають виходи різних за стійкістю гірських порід, через що в них утворюються численні пороги і перекати;

- Тилігульський лиман має довжину 60 км, ширину – 4,5. Максимальна глибина становить 21 м, а прозорість води – до 7 м. Це найглибший і найпрозоріший лиман цього регіону, який відділений від моря широким піщаним пересипом;

- Дніпровсько-Бузький лиман – прісноводний лиман, який з південної частини омивається Чорним морем. Він складається з витягнутого в субширотному напрямку Дніпровського лиману (довжина 55 км, ширина до 17 км), а також вузького (завширшки від 5 до 11 км) та колінчастого Бузького лиману, витягнутого в субмеридіальному напрямку, довжиною 47 км. Середня глибина становить 6-7 м, найбільша – 12 м. З Чорним морем лиман з'єднується протокою завширшки 3,6 км (між Очаковським мисом та Кінбурнською косою). Південне узбережжя низьке, піщане, а північне має високі обриви (до 20-35 м), складені з глинисто-піщаних порід, на окремих ділянках зустрічаються піщано-мушлеві коси. Дно біля кос піщане, на глибині вкрито суглинисто-піщаними мулами;

- Чорне море, що омиває Миколаївську область з півдня. До Чорного моря потрапляє вода лиманів та мілководних заток, які мають значну кількість солей натрію, калію, магнію. На узбережжі є поклади лікувальних грязів;

- 89 територій та об'єктів природно-заповідного фонду (загальна площа становить 14,7 тис. га): частина Чорноморського біосферного заповідника, 26 заказників (у т. ч. лісовий Рацинська Дача), 30 пам'яток природи (у т. ч. ботанічне урочище Степок), 19 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва (у т.ч. Мостовський), 13 заповідних урочищ, Миколаївський зоопарк;

- 74 об'єкти аграрного туризму, найбільшими з яких є: ферма «Саванна» (с. Ставки Веселинівського району); Страусина ферма «Кременівський страус» (с. Кременівка Веселинівського району); PRIVAT комплекс рибалки і відпочинку «Золота підкова» (с. Кандибине Новоодеського району); Розважальний центр «Козацька застава» (смт Костянтинівка Арбузинського району).

У розрізі районів Миколаївської області найбільше об'єктів аграрного туризму зосереджено у Березанському районі – 41 об'єкт. Очаківський район представлений 10 сільськими садибами, Первомайський – 5, Кривоозерський та Миколаївський по 4, в інших районах знаходяться по 1-2 об'єкти.

Проведені дослідження виявили, що негативний вплив на розвиток рекреаційної галузі Миколаївської області мають:

- соціально - політична нестабільність у міжнародних відносинах;
- відсутність у Європі, інших регіонах світу образу Миколаївщини як цікавого для туризму регіону;
- висока залежність туристичної сфери від погодних умов;
- недооцінка місцевою владою та населенням значення пам'яток історії та культури як туристичного ресурсу;
- недостатня кількість відпрацьованих туристичних маршрутів з презентабельними туристичними об'єктами;
- відсутність організаційних, психологічних і т. ін. навичок туристичного бізнесу у сільського населення;
- неузгодженість цін на туристичні послуги однакової якості;
- слабкість або відсутність брендів туристичних установ;
- відсутність початкового капіталу та пільгового механізму кредитування для потенційних підприємців у сфері аграрного туризму.

Можна констатувати, що на сьогоднішній день розвиток туризму в Миколаївській області відбувається нерівномірно. Він зосереджений переважно у приморських районах та міській зоні [5]. Потребує реалізації рекреаційний потенціал невеликих сіл, де збереглися історичні садиби, культові споруди, є вільні оселі, в яких можна обладнати двомісні кімнати, що дозволяє одночасно прийняти 8-10 осіб.

Навколо сіл Миколаївської області простягаються мальовничі степові краєвиди, досить часто є ставки, тут можна зустріти масиви цілини із парослями реліктової ковили. Для надання додаткових екскурсійних послуг можливі прогулянки верхи на конях. Потенційними клієнтами можуть бути жителі райцентрів та м. Миколаєва, що не мають власних дачних ділянок для відпочинку в селі на вихідних, а також іноземні гості.

Оцінюючи екологічні аспекти розвитку туристичної діяльності в межах сільських територій Миколаївської області, відзначимо, що лімітуючий вплив на нього здійснюють:

- забруднення водних ресурсів;
- нестача питної води у сільській місцевості;
- зменшення площі полезахисних та лісових насаджень;
- підтоплення південно-східних районів області;
- посилення водної та вітрової ерозії.

Це вимагає відповідних заходів екологізації всіх видів діяльності. Туристична діяльність повинна враховувати критерії сумісності з природою, здоров'ям людей, соціальної, економічної та технологічної сумісності [6].

Для розвитку потенціалу аграрного туризму в Миколаївській області необхідно:

- створити регіональні агротуристичні мережі на базі сільськогосподарських підприємств або малих форм господарювання (сільські готелі, рибальські і мисливські будиночки);
- відновити соціокультурне середовище та історичні поселення (історичні і національні селища, монастирі);
- створити агротуристичні комплекси, що включають виробництво, переробку, споживання продуктів харчування в сільській місцевості, розвиток соціально-культурного середовища та туристичного бізнесу [7].

Отже, у реалізації рекреаційного потенціалу Миколаївської області стратегічним завданням є виділення декількох пріоритетних напрямків діяльності рекреаційного бізнесу й на основі їх особливостей формування бренду рекреаційних послуг, які можуть бути конкурентоспроможними на міжрегіональному рівні. Доцільним також є реалізація системи заходів з удосконалення вже існуючих рекреаційних продуктів, представлення їх у новій якості, тобто шляхом надання нових супутніх послуг, неординарного представлення чи реалізації, значні перспективи у вказаному напрямку наявні для сільських територій області. Особливої уваги заслуговує комплекс заходів, спрямованих на посилення діяльності ключових стейкхолдерів, зокрема бізнес структур, залучення місцевих громад, органів влади, посилення їх зацікавленості в рамках забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу в регіоні. Поряд з цим, необхідно надалі виявляти та реалізувати конкурентні переваги регіону та рекреаційної галузі, а також нарощувати ресурсне забезпечення рекреаційного потенціалу для забезпечення концентрації окремих видів рекреаційної діяльності в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистичні дані [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Герасимчук З. В. Стратегічні орієнтири розвитку рекреаційного потенціалу регіонів України / З. В. Герасимчук, Ю. Є. Дашук // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – 2014. – № 5.
3. Черчик Л. М. Рекреаційна діяльність в Шацькому національному природному парку / Л. М. Черчик // Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми. – Частина III. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 1998. – С. 171-175.
4. Губені Ю. Е. Європейський досвід та теоретичні засади агротуризму / Ю. Е. Губені // Вісник Львівського ін-ту економіки і туризму. – 2007. – № 2. – С. 50-55.
5. Миколаївська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/ua/myko/touri/>
6. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс] : офіційний сайт – Режим доступу : <http://www.greentour.com.ua>.
7. Зінько Ю. В. Інноваційні форми занять в сільському туризмі та агротуризмі / Ю. В. Зінько, М. Й. Рутинський, П. А. Горішевський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 163. – частина 1. – С. 43-49.

*И. В. Гончаренко. **Стратегические направления реализации рекреационного потенциала региона***

В статье рассмотрены основные составляющие рекреационного потенциала Николаевской области, выявлены факторы негативного влияния на его использование. Среди стратегических направлений реализации рекреационного потенциала выделено формирование региональных агротуристических брендов.

Ключевые слова: рекреационный потенциал, сельские территории, агротуризм, туристы.

*I. Honcharenko. **Strategic directions of the regional potential's realization***

In the article the basic components of recreational potential of Mykolayiv region are described. The factors of adverse effect on its use are identified. Among the strategic directions of the recreational potential of agritourism the formation of regional brands are defined.

Key words: recreational potential, rural areas, agro-tourism, tourists.